

ŠTA MORAM ZNATI KAD SAM SVJEDOK?

VODIČ ZA DJECU SVJEDOKE U
KRIVIČNIM POSTUPCIMA U BIH
ZA DJECU OD 12-18

PSIHOLOGIČKI VEŠTAČKI IZVJEŠTAJ
PSIHOLOGIČKI VEŠTAČKI IZVJEŠTAJ

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS
OF REPUBLIC OF SRPСКА

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савети Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovine

Draga djeco,

pred vama je vodič koji će vam pomoći ako se nađete u ulozi svjedoka. Svjedok je dužan pružiti informacije policiji, tužilaštvu i sudu o nečem što mu je poznato da se dogodilo, a što je protiv zakona. Na taj način svjedoci doprinose rasvjetljavanju krivičnog djela i pomažu da se počnici kazne.

Svjedočiti mogu djeca i maloljetnici, a njihovo svjedočenje je potrebno ako su pretrpjeli štetu nekim krivičnim djelom na način da ih je neko povrijedio, odnosno da su žrtve. Također, djeca i maloljetnici mogu svjedočiti i ako su vidjeli ili čuli da je krivično djelo učinjeno prema nekom drugom, odnosno ako su očevici ili su o tome od nekog čuli. Način svjedočenja regulisan je posebnim zakonom (Zakon o zaštiti i postupanju

sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku) koji djecu i maloljetnike nastoji maksimalno zaštititi od ponovne traume, narušavanja privatnosti i drugih negativnih posljedica na njihov razvoj i odrastanje. Sud može djeci i maloljetnicima odrediti i druge mjere zaštite predviđene drugim zakonima kako bi sa što manje straha mogli pričati o onome što su doživjeli, vidjeli i čuli.

Dakle, djeca i maloljetnici koja su povrijeđena (oštećena) krivičnim djelom ili su to vidjela i čula ili od drugih, saznala da je krivičnim djelom neko povrijeđen, mogu biti pozvani da ispričaju šta o tom djelu i učiniocu znaju, kao i o svemu ostalom što je važno za krivični postupak. Oni su tada svjedoci.

OVO SU ODGOVORI NA PITANJA KOJA TE MOGU INTERESOVATI

Ko će biti uz mene?

Kada daješ izjavu u policiji ili tužilaštvu ili u sudu uz tebe će biti tvoji roditelji, ali oni neće biti sa tobom u istoj prostoriji. U prostoriji gdje ćeš dati izjavu uz tebe će biti osoba koje će ti pomoći i pružiti podršku. Jedan broj sudova i tužilaštava u našoj zemlji imaju zaposlene psihologe, socijalne radnike ili pedagoge koji pomažu svjedocima. Oni će nazvati tvoje roditelje i tebe i uputiti te u sve što trebaš znati, a biće uz tebe i tokom svjedočenja.

Koliko puta mogu biti pozvan da svjedočim?

Zakon je ograničio svjedočenje djece i mlađih maloljetnika na dva puta, zato je važno da iskoristiš ovo svoje pravo kako bi dao/la što više informacija koje će pomoći da se utvrdi istina i zaštite tvoji najbolji interesi. Stariji maloljetnici (16–18) mogu svjedočiti više od dva puta, ako je to potrebno.

Šta ako ne znam odgovor ili nešto pogriješim?

To je uredu. Ništa se neće dogoditi čak i ako ne znaš odgovor. Slobodno kaži da ne znaš. Najvažnije je da govoriš istinu. Ne plaši se da kažeš ako neko pitanje ne

razumiješ, ili se ne sjećaš. Razmisli prije nego odgovoriš, nemoj nagađati. Obavezno kaži ako ti je neko prijetio i govorio da ne kažeš istinu, jer je to mjesto gdje ćeš dobiti zaštitu i za sebe i svoju porodicu.

Može li mi optuženi/a (onaj koji je učinio djelo) postavljati pitanja na sudu?

Da, ali ne direktno. Pitanja optuženih lica i njihovog advokata postavlja ti sudija.

Da li ću vidjeti optužena lica?

Ne. Djeca i maloljetni svjedoci se ne susreću sa optuženim licima u policiji i tužilaštvu, a isto tako ni u sudu, jer svjedoče iz posebne prostorije gdje se osim tebe nalazi samo osoba koja ti pomaže svjedočiti kao što je već rečeno. Posebne prostorije za svjedočenje opremljene su tehnikom za snimanje i služe da se djeca i maloljetnici ugodnije osjećaju i da mogu bez straha svjedočiti. Na primjer, u sudu kada svjedočiš iz posebne prostorije na monitoru ispred sebe vidjet ćeš samo sudije, dok će sudije i drugi prisutni (tužilac, branilac, optuženi) na monitoru vidjeti tebe kada svjedočiš.

Šta ako je optuženo lice, neko od moje porodice?

Samo u slučaju da su to tvoji roditelji ili usvojitelji imaš pravo da ne svjedočiš ako ne želiš. Na početku svakog saslušanja bit ćeš upitan da li si u srodstvu sa optuženim i ako su to tvoji otac ili majka, dobit ćeš pouku da ne moraš svjedočiti. Uvijek dobro razmisli o tome. Možeš o tome razgovarati sa nekim kome vjeruješ. Imaj na umu da je tvoje svjedočenje važno da se utvrdi istina. Tvoje svjedočenje je naročito važno ako si žrtva bilo koje vrste nasilja, jer je to jedini način da se to nasilje kazni.

Da li će ono što ja kažem pred sudom biti negdje objavljeno?

Ne. Postupci pred sudom, u kojima se pojavljuju djeca svjedoci, su zatvorena za javnost, samim tim i za medije. Objavljivanje tvog imena, adrese, škole u koju ideš ili onoga što ti izjaviš predstavlja grubo narušavanje tvoje privatnosti i podliježe kazni za onoga ko to uradi. Sve tvoje izjave snimaju se uređajima i služe isključivo za postupak te ih niko ne može iskoristiti za nešto drugo ili ih zloupotrijebiti.

Koga mogu pitati ako me nešto interesuje?

Kao što je već objašnjeno, kada daješ svoju izjavu u policiji ili tužilaštvu, ili pred sudom, imat ćeš pomoć stručnih osoba koje pomažu tvom svjedočenju i pružaju ti podršku. Njih možeš pitati ono što te interesuje.

Trebaš znati da ćeš na kraju svjedočenja biti pitan od strane tužioca i suda da li postavljaš imovinskopравни zahtjev, odnosno da li tražiš da ti onaj koji te povrijedio krivičnim djelom nadoknadi štetu za nanesene fizičke i duševne bolove i pretrpljeni strah i pretrpljenu materijalnu štetu. Umjesto tebe to mogu tražiti tvoji roditelji/staratelji i advokat. Naknada štete je određeni novčani iznos koji je dužan isplatiti učinilac za koga sud utvrdi da je kriv za krivično djelo učinjeno prema tebi. O tome sud donosi presudu koja se dostavlja roditeljima /starateljima i advokatu koji je u krivičnom postupku zastupao interese djeteta.

ŠTA JE NASILJE I ZLOSTAVLJANJE?

► **Nasilje** je svako ponašanje koje povrjeđuje tvoje tijelo ili čini da se osjećaš loše i povrijeđeno. Ako se to nasilje često ponavlja prema tebi ili nekom drugom, onda se to zove **zlostavljanje**. Postoje razni oblici nasilja nad djecom. Važno je da ih znaš prepoznati.

► **Fizičko nasilje** je kada neko povrjeđuje tijelo druge osobe. To može biti: udaranje, šutiranje, guranje, davljenje, čupanje, zatvaranje i zaključavanje, otimanje, uništavanje stvari...

► **Verbalno nasilje** je kada neko koristi riječi da bi povrijedio nečija osjećanja. To može biti: vrijeđanje, ismijavanje, omalovažavanje ili kada se neko okrivljuje za nešto što nije uradio/la, ili mu se prijeti.

► **Socijalno nasilje** se događa kada se neko isključuje iz grupnih aktivnosti, ogovara, kada se pričaju laži o nekoj osobi ili nagovaraju drugi da se s tom osobom ne druže.

► **Seksualno nasilje** se događa kada nekoga protiv njegove/njene volje dodiruju po intimnim dijelovima tijela ili prisiljavaju na bilo koje seksualne aktivnosti. Pod seksualnim nasiljem se, također, podrazumijeva kada ti neko upućuje bezobrazne riječi i poruke koje ti izazivaju nelagodu, zatim pokazuju fotografije seksualnog sadržaja ili se od tebe traži da te se slika i snima bez odjeće.

► **Nasilje putem mobilnih telefona i interneta** je kada neko, bez dozvole, snima telefonom druge i to šalje dalje, ili ih uznemirava pozivima, SMS-om i e-mail porukama.

Djeca ne smiju trpiti nasilje, jer ih to povrjeđuje i utiče loše na njihov razvoj. Kao dijete, imaš pravo biti zaštićen/a od nasilja, a odrasli imaju obavezu da ti osiguraju zaštitu. Važno je da znaš prepoznati nasilje, prijaviti ga i potražiti pomoć odraslih kojima vjeruješ!

Konvencija o pravima djeteta je važan zakon koji se primjenjuje u skoro svim zemljama svijeta. Po Konvenciji, dijete je svako ko nije napunio 18 godina.

Dijete čim se rodi, dobija svoja prava, koja mu niko ne može oduzeti. Dobija pravo da živi i da se razvija, da se školuje i igra, i da živi u zdravlju i sigurnosti. Dobija pravo da bude zaštićeno od svih vrsta nasilja.

Konvenciju o pravima djeteta moraju poštovati svi!

NEKA OD NAJVAŽNIJIH TVOJIH PRAVA SU:

Pravo na zaštitu od svih vrsta nasilja,

Pravo da znaš i razumiješ svoja prava,

Pravo na zdravstvenu i psihološku pomoć, ako si žrtva ili svjedok nasilja,

Pravo da živiš sa roditeljima, osim u slučaju kada od njih trpiš zlostavljanje ili zanemarivanje,

Pravo da izraziš svoje mišljenje o svemu što se na tebe odnosi, a odrasli trebaju to saslušati i uvažiti, u tvom najboljem interesu,

Pravo da tražiš informacije koje su za tebe važne,

Pravo na privatnost.

OSOBE I ORGANIZACIJE KOJE TI MOGU POMOĆI KADA SI ŽRTVA I SVJEDOK

RODITELJI

Pričaj sa svojim roditeljima ili starateljima o svemu što te muči. Oni su tu da ti pomognu i da te zaštite, a to mogu učiniti jedino ako znaju za tvoje brige i probleme!

ŠKOLA

U slučaju da te povrjeđuju roditelji ili da u njih nemaš povjerenja, povjeri se i razgovaraj sa svojim nastavnicima u školi, sa onima kojima najviše vjeruješ. U školi možeš razgovarati sa psihologom, pedagogom i socijalnim radnikom, oni će znati kako ti pomoći!

SOS TELEFON

Pomoć možeš potražiti i preko telefonskog broja koji je namijenjen baš za djecu!

Pozovi **Plavi telefon na broj 080 05 03 05**.

Ovaj broj je besplatan i linija je otvorena svakog dana od 9 do 17 sati, za svu djecu iz BiH. Sve što želiš reći možeš reći anonimno, tj. nije potrebno da ostavljaš svoje lične podatke ako to ne želiš. Tu ćeš dobiti pomoć, podršku i informacije šta da radiš dalje.

POLICIJA, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD I TUŽILAŠTVO

Nasilje koje si doživio ili za koje znaš, možeš prijaviti i policiji na broj 122. Takođe, nasilje možeš prijaviti i u Centru za socijalni rad u mjestu u kojem živiš i u Tužilaštvu.

ADVOKATI

Trebaš znati da se tvoji roditelji i ti možete posavjetovati sa advokatom koji će znati kako će u krivičnom postupku zaštititi tvoje pravne interese, a posebno ako si povrijeđen krivičnim djelom.

OMBUDSMANI

Pomoć možeš potražiti u Odjelu za prava djeteta pri Ombudsmanu BiH, na telefon 051 303 992 ili na e-mail bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba

Također, pomoć će ti pružiti i u kancelariji Ombudsmana za djecu Republike Srpske, putem telefona 051 222 420 ili e-maila info@djeca.rs.ba

NEVLADINE ORGANIZACIJE

Raspitaj se koje nevladine organizacije i udruženja rade na zaštiti dječijih prava u tvojoj okolini i slobodno se obrati i njima za pomoć i savjet.

Neke od njih možeš naći na web stranici www.snažnijiglaszadjecu.org a više informacija i savjeta, također, možeš potražiti i na stranicama www.zaštitimodjecuodnasilja.org, www.djecanainternetu.org i www.sigurnodijete.ba

ODJELI ZA PODRŠKU SVJEDOCIMA U SUDOVIMA I TUŽILAŠTVIMA

Na ovim mjestima rade psiholozi ili socijalni radnici koji pomažu svjedocima kada trebaju dati svoj iskaz pred tužilaštvom i sudom. Obično oni kontaktiraju tvoje roditelje i tebe prije nego što trebaš doći na svjedočenje. Informacije o odjelima za podršku, ako postoje u tužilaštvima i sudovima u mjestu gdje živiš možeš pronaći na internetu.

NEMOJ ČUVATI TAJNE ZBOG KOJIH SE OSJEĆAŠ LOŠE!

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Ova brošura je omogućena uz pomoć UNICEF-a, odnosno, kroz projekat Pravda za svako dijete koji je podržan od Vlade Švicarske i Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida). Sadržaj publikacije nužno ne oslikava stajališta UNICEF-a, Vlade Švicarske i Sida-e.

